

מסורת הש"ס

א) נַעַר יוֹמָא יב, ובזנחִים נד,]. ב) [תוספתא פ"ח ע"ש,]. ג) מנחות סב, כח, ד) [מנחות סו, עח: פסחים סג: סנהדרין יג,]. ה) [ג"ל את הפירוכת היו אומר וכו'], ו) [תוספתא פ"ח,]. ז) [דברים כז,]. ח) [דברים כז,]. ט) [שם ה,]. י) [שם יא,]. כ) [רש"ל,]. ל) [רש"ל,]. מ) רש"ל, ז' [רש"ל,

מוסף רש"י

ונעשה אושפיזיבן לגבורה. שהיה הארון נתון בחלקו ירושא יב,]. רבי אומר על פס בַּסֻּמֹן. שיתן הנוזיבן של לבונה אלל הסדרים (מנחות סב,). כשהוא אומר וסכות. על הארון את הפירוכת. דליכא לממר על ממש, דהא פירוכת מחילה היא להגדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים, הוי אומר על בסמוך. שהיה אלל הארון (שם).

אושפיזין לגבורה. שצית קדשי הקדשים בניו בחלקו: **כחש אפרים**. שיראו לסמוך עליו וכחשו באמונתם: **רד עם אל**. ירד צים על שצטם בהקצ"ה: **ישראל ממשלוטיו**. דיהודה שנתקדש למשול צהן: **שכר נאמר לוי למעלה**. משה כתב בתורה אלה יעמדו לצרך וגו' שמעון לוי ויהודה': **שכר נאמר לוי למטה**. בספר יהושע (ח) דכתיב וכל ישראל וחקיו עומדים מזה ומזה לארון נגד הכהנים והלויס אלמא כהנים ולויס למטה היו: **הראוי לשרת**. לשאת את הארון דהיינו מנן שלשים ועד בן חמשים: **למטה**. אלל הארון: **אלו ואלו**. ישראל ולויס למטה היו דכתיב בספר יהושע: **על הר גריזים ועל הר עיבל**. שכבת משה בתורה על צסמוך כדמפרש ואזיל: **על צסמוך**. שהיה מושיב שני ציזי לצונה בין שני הסדרים: **וספוס על הארון**. על כרקף לאו על ממש דהאי מחילה הואי פרוכת ולא היה סקך: **צרוך צכלל צרוך צפרט**. כל הצרכות והקללות ונאמרו צהר גריזים וצהר עיבל צכלל ופרט צרוך אשר יקיס את צברי המורה הזאת ארור אשר לא יקיס הרי צכלל וכל אחת ואחת צפרט צרוך וארור צרוך אשר לא יעשה פסל ומסכה ארור אשר יעשה פסל ומסכה וכן כולן: **ללמוד וללמד לשמור ולעשות**.

כל המצות כולן טעונות ארצעה אלה ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם וכתבי ולדנתם אותם את צניכס וגו' ו הרי כאן ארצב מצות לכל מצוה ועל ארצעתן נמסרו ארור וצרוך צכלל ופרט צרוך אשר ילמדו ארור אשר לא ילמדו וכן ללמד וכן לשמור וכן לעשות צכל אחד ארצב צריתות צרית לצרוך צכלל צרית לצרוך צפרט צרית לארור צכלל צרית לארור צפרט: (מכאן הפירוש ש"ך לע"ב) **ארצב וארצב**. ארצב צריתות ללמוד וארצב ללמד הרי שמה: **שמה ושמה**. הא איכא עוד שמה לשמור ולעשות: **וכן צסיני**. כשנאמרו כל המצות למשה נתנו כולן צארור וצרוך צכלל ופרט: **וכן צערצוץ מואב**. כשאמרה לישראל דכתיב (דברים ה) צעבר הירדן צארץ מואב הואיל משה וגו': **שנאמר אלה דברי הצרים וגו'**. צתר קללות וצרכות כתיב מלצד הצרית וגו' אלמא כצרית ערצות מואב צצרכות וקללות כך צרית צצורצב. דהר גריזים ודהר עיבל לא איצטריך לאתויי קרא דעלה קאי וצה איירי. ושמרתם את צברי הצרית הזאת לא גרס ליה הכא:

וענו כל העם ואמרו אמן אלו ואלו היו עונין אחר הצרכות והקללות אמן הא כיצד בשעה שהיו אומרים צרכות היו עונין אחר הצרכות אמן ת"ל ופלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש דפליגי צפרק התודה (שם דף עח.) השוחט את התודה לפניס ולחמה חוץ לחומה וכן צפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג:) השוחט הפסח על החמץ לא שייכא להכא ונראה לר"י דרבי מודה נמי דכל על לכתחלה ולמלוה על ממש ושאיני הכא דגזירת הכתוב היא וכדפרישית וצדיעצד מכשר על צסמוך דומיא דהאיא צפרק שמי הלחם (מנחות דף צב,). דאם סידר מערכת לחם הפנים שמים של שצב שצב וי[אמר רצין רואין את העליונות כאילו אינן וי]ואם צעינן ונתת על המערכת לצונה מאי על צסמוך ורבי לטעמיה דאמר על צסמוך[ן וגבי ציזי לצונה טעמא נמי כיון דמשמע על צסמוך אמרינן דהאי על נמי לכתחילה צסמוך קאמר חדא שלא יפרוס הלחם ועוד וי]דכי יהיב[צסמוך וי]הוין[דרך כבוד טפי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש צרוך הוא דאמרינן צכל המנחות צאות מנה (שם סג.) גבי כצשי עגרת דכתיב והניף הכהן אותם על לחם הציכורים יכול יניח כצשים על גבי לחם תלמוד לומר על שמי כצשים אי על שמי כצשים יכול לחם על גבי כצשים תלמוד לומר על לחם הציכורים וכו' ר' חכינאי אומר מניח הלחם בין שמי יריכותיהם של כצשים ומניף ונמצא מקיים שני מקראות הללו אמר רבי לפני מלך צ"ו אין עושין [כן] לפני ממ"ה עושין כן אלל מניח זה צלד זה ומניף והא צעינן על אמר רב חסדא לרב המנונא ואמרי לה רב המנונא לרב חסדא רבי לטעמיה דתניא וכו':

אשפיזין לגבורה. שצית קדשי הקדשים בניו בחלקו: **כחש אפרים**.

שיראו לסמוך עליו וכחשו באמונתם: **רד עם אל**. ירד צים על שצטם בהקצ"ה: **ישראל ממשלוטיו**. דיהודה שנתקדש למשול צהן:

שכר נאמר לוי למעלה. משה כתב בתורה אלה יעמדו לצרך וגו' שמעון לוי ויהודה': **שכר נאמר לוי למטה**. בספר יהושע (ח) דכתיב וכל ישראל וחקיו עומדים מזה ומזה לארון נגד הכהנים והלויס אלמא כהנים ולויס למטה היו: **הראוי לשרת**. לשאת את הארון דהיינו מנן שלשים ועד בן חמשים: **למטה**. אלל הארון: **אלו ואלו**. ישראל ולויס למטה היו דכתיב בספר יהושע: **על הר גריזים ועל הר עיבל**. שכבת משה בתורה על צסמוך כדמפרש ואזיל: **על צסמוך**. שהיה מושיב שני ציזי לצונה בין שני הסדרים: **וספוס על הארון**. על כרקף לאו על ממש דהאי מחילה הואי פרוכת ולא היה סקך: **צרוך צכלל צרוך צפרט**. כל הצרכות והקללות ונאמרו צהר גריזים וצהר עיבל צכלל ופרט צרוך אשר יקיס את צברי המורה הזאת ארור אשר לא יקיס הרי צכלל וכל אחת ואחת צפרט צרוך וארור צרוך אשר לא יעשה פסל ומסכה ארור אשר יעשה פסל ומסכה וכן כולן: **ללמוד וללמד לשמור ולעשות**.

כל המצות כולן טעונות ארצעה אלה ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם וכתבי ולדנתם אותם את צניכס וגו' ו הרי כאן ארצב מצות לכל מצוה ועל ארצעתן נמסרו ארור וצרוך צכלל ופרט צרוך אשר ילמדו ארור אשר לא ילמדו וכן ללמד וכן לשמור וכן לעשות צכל אחד ארצב צריתות צרית לצרוך צכלל צרית לצרוך צפרט צרית לארור צכלל צרית לארור צפרט:

(מכאן הפירוש ש"ך לע"ב) **ארצב וארצב**. ארצב צריתות ללמוד וארצב ללמד הרי שמה: **שמה ושמה**. הא איכא עוד שמה לשמור ולעשות: **וכן צסיני**. כשנאמרו כל המצות למשה נתנו כולן צארור וצרוך צכלל ופרט: **וכן צערצוץ מואב**. כשאמרה לישראל דכתיב (דברים ה) צעבר הירדן צארץ מואב הואיל משה וגו': **שנאמר אלה דברי הצרים וגו'**. צתר קללות וצרכות כתיב מלצד הצרית וגו' אלמא כצרית ערצות מואב צצרכות וקללות כך צרית צצורצב. דהר גריזים ודהר עיבל לא איצטריך לאתויי קרא דעלה קאי וצה איירי. ושמרתם את צברי הצרית הזאת לא גרס ליה הכא:

וענו כל העם ואמרו אמן אלו ואלו היו עונין אחר הצרכות והקללות אמן הא כיצד בשעה שהיו אומרים צרכות היו עונין אחר הצרכות אמן ת"ל ופלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש דפליגי צפרק התודה (שם דף עח.) השוחט את התודה לפניס ולחמה חוץ לחומה וכן צפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג:) השוחט הפסח על החמץ לא שייכא להכא ונראה לר"י דרבי מודה נמי דכל על לכתחלה ולמלוה על ממש ושאיני הכא דגזירת הכתוב היא וכדפרישית וצדיעצד מכשר על צסמוך דומיא דהאיא דפרק שמי הלחם (מנחות דף צב,). דאם סידר מערכת לחם הפנים שמים של שצב שצב וי[אמר רצין רואין את העליונות כאילו אינן וי]ואם צעינן ונתת על המערכת לצונה מאי על צסמוך ורבי לטעמיה דאמר על צסמוך[ן וגבי ציזי לצונה טעמא נמי כיון דמשמע על צסמוך אמרינן דהאי על נמי לכתחילה צסמוך קאמר חדא שלא יפרוס הלחם ועוד וי]דכי יהיב[צסמוך וי]הוין[דרך כבוד טפי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש צרוך הוא דאמרינן צכל המנחות צאות מנה (שם סג.) גבי כצשי עגרת דכתיב והניף הכהן אותם על לחם הציכורים יכול יניח כצשים על גבי לחם תלמוד לומר על שמי כצשים אי על שמי כצשים יכול לחם על גבי כצשים תלמוד לומר על לחם הציכורים וכו' ר' חכינאי אומר מניח הלחם בין שמי יריכותיהם של כצשים ומניף ונמצא מקיים שני מקראות הללו אמר רבי לפני מלך צ"ו אין עושין [כן] לפני ממ"ה עושין כן אלל מניח זה צלד זה ומניף והא צעינן על אמר רב חסדא לרב המנונא ואמרי לה רב המנונא לרב חסדא רבי לטעמיה דתניא וכו':

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

לו.

תורה אור השלם

והיין שרי יהודה רגמתם רוגמין אותן. כך שנויה צרייתא צמצילתין משל למה הדבר דומה למלך צצר ודס שהיו לו שני צנים אחד גדול ואחד קטן אמר לקטן העמידני עם הנך החמה אמר לגדול העמידני צג' שעות צא הקטן להעמידו עם הנך החמה ולא הניחו גדול אמר לו לא אמר לי אלא עד ג' שעות והקטן אמר לא אמר לי אלא עד הנך החמה מתוך שהיו עומדים להוצין ננער אציהן אמר להן צניי מכל מקוס שניכס לא כיוונתם אלא לכצודי אף אני לא אקפח את שרכסם מה שצר נטלו שצטו של צנימין שירד תחילה לים ששרתה שכינה בחלקו שנאמר וכו' ומה שצר נטלו שצטו של יהודה זכה למלכות שנאמר שרי יהודה רגמתם אין רגמתם אלא מלכות שנאמר צאדין אמר צלשצר והלצישו לדינאל ארנוונא (דינאל ה):

אי אפשר לומר דוי רבמיה וכו'. ירושלמי ר"ש אומר שמעון ולוי מה שמעון כולו למעלה אף לוי כולו למעלה מה איני מקיים הדין מנייה נגד הכהנים והלויס כדאמר ר' יהושע צן לוי צעשרים וארצעה מקומות הכהנים נקראו לויס וזה אחד מהן והכהנים הלויס צני צדוק (יבמות פו:): **מאי עץ עץ בסמוך בדתניא רבי אומר וכו'**. האי דלא מיייתי מתניתין צפרק שמי הלחם (מנחות לו.) אצא שאול אומר שס היו נותנין ציזי לצונה של לחס הפנים וטפטפחים ריות צאמצע קאי שהיו נותנין ציזי לצונה של לחס הפנים אמרו לו והלא צבר נאמר ונתת על המערכת לצונה וזה אמר להם והלא צבר נאמר ועליו מטה מנשה יש לומר משוס דצרייתא מפרש צהדיא על צסמוך ונראה אפי' רבי מאיר ור' יהודה דפליגי התם אאצא שאול ואמרי על ממש והכי משמע נמי צהקומץ רצה (שם סו.) כל היכא דאיכא למימר על ממש דאמרי' וי]על ממש[דצעי שס רבי ינחק איצרים שסדרן צנידי מערכה מהו אליצא דמאן דאמר על ממש לא תיבעי לך דעל העצים כתיב וי]מ"מ[הכא כולי עלמא מודו דעל צסמוך ולא אמרי' המצרכין על הר גריזים ממש והמקלליס על הר עיבל כדאמרינן צירושלמי יכול אלו שצהר גריזים היו אומרים צרכות ואלו שצהר עיבל היו אומרים קללות תלמוד לומר הצרכות והקללות אלו ואלו היו אומרים

צרכות ואלו ואלו אומרים קללות יכול אלו שצהר גריזים היו עונין אחר הצרכות אמן ואלו שצהר עיבל היו עונין אחר הקללות אמן ת"ל ופלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש דפליגי צפרק התודה (שם דף עח.) השוחט את התודה לפניס ולחמה חוץ לחומה וכן צפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג:) השוחט הפסח על החמץ לא שייכא להכא ונראה לר"י דרבי מודה נמי דכל על לכתחלה ולמלוה על ממש ושאיני הכא דגזירת הכתוב היא וכדפרישית וצדיעצד מכשר על צסמוך דומיא דהאיא דפרק שמי הלחם (מנחות דף צב,). דאם סידר מערכת לחם הפנים שמים של שצב שצב וי[אמר רצין רואין את העליונות כאילו אינן וי]ואם צעינן ונתת על המערכת לצונה מאי על צסמוך ורבי לטעמיה דאמר על צסמוך[ן וגבי ציזי לצונה טעמא נמי כיון דמשמע על צסמוך אמרינן דהאי על נמי לכתחילה צסמוך קאמר חדא שלא יפרוס הלחם ועוד וי]דכי יהיב[צסמוך וי]הוין[דרך כבוד טפי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש צרוך הוא דאמרינן צכל המנחות צאות מנה (שם סג.) גבי כצשי עגרת דכתיב והניף הכהן אותם על לחם הציכורים יכול יניח כצשים על גבי לחם תלמוד לומר על שמי כצשים אי על שמי כצשים יכול לחם על גבי כצשים תלמוד לומר על לחם הציכורים וכו' ר' חכינאי אומר מניח הלחם בין שמי יריכותיהם של כצשים ומניף ונמצא מקיים שני מקראות הללו אמר רבי לפני מלך צ"ו אין עושין [כן] לפני ממ"ה עושין כן אלל מניח זה צלד זה ומניף והא צעינן על אמר רב חסדא לרב המנונא ואמרי לה רב המנונא לרב חסדא רבי לטעמיה דתניא וכו':

וענו כל העם ואמרו אמן אלו ואלו היו עונין אחר הצרכות והקללות אמן הא כיצד בשעה שהיו אומרים צרכות היו עונין אחר הצרכות אמן ת"ל ופלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש דפליגי צפרק התודה (שם דף עח.) השוחט את התודה לפניס ולחמה חוץ לחומה וכן צפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג:) השוחט הפסח על החמץ לא שייכא להכא ונראה לר"י דרבי מודה נמי דכל על לכתחלה ולמלוה על ממש ושאיני הכא דגזירת הכתוב היא וכדפרישית וצדיעצד מכשר על צסמוך דומיא דהאיא דפרק שמי הלחם (מנחות דף צב,). דאם סידר מערכת לחם הפנים שמים של שצב שצב וי[אמר רצין רואין את העליונות כאילו אינן וי]ואם צעינן ונתת על המערכת לצונה מאי על צסמוך ורבי לטעמיה דאמר על צסמוך[ן וגבי ציזי לצונה טעמא נמי כיון דמשמע על צסמוך אמרינן דהאי על נמי לכתחילה צסמוך קאמר חדא שלא יפרוס הלחם ועוד וי]דכי יהיב[צסמוך וי]הוין[דרך כבוד טפי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש צרוך הוא דאמרינן צכל המנחות צאות מנה (שם סג.) גבי כצשי עגרת דכתיב והניף הכהן אותם על לחם הציכורים יכול יניח כצשים על גבי לחם תלמוד לומר על שמי כצשים אי על שמי כצשים יכול לחם על גבי כצשים תלמוד לומר על לחם הציכורים וכו' ר' חכינאי אומר מניח הלחם בין שמי יריכותיהם של כצשים ומניף ונמצא מקיים שני מקראות הללו אמר רבי לפני מלך צ"ו אין עושין [כן] לפני ממ"ה עושין כן אלל מניח זה צלד זה ומניף והא צעינן על אמר רב חסדא לרב המנונא ואמרי לה רב המנונא לרב חסדא רבי לטעמיה דתניא וכו':

וענו כל העם ואמרו אמן אלו ואלו היו עונין אחר הצרכות והקללות אמן הא כיצד בשעה שהיו אומרים צרכות היו עונין אחר הצרכות אמן ת"ל ופלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש דפליגי צפרק התודה (שם דף עח.) השוחט את התודה לפניס ולחמה חוץ לחומה וכן צפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג:) השוחט הפסח על החמץ לא שייכא להכא ונראה לר"י דרבי מודה נמי דכל על לכתחלה ולמלוה על ממש ושאיני הכא דגזירת הכתוב היא וכדפרישית וצדיעצד מכשר על צסמוך דומיא דהאיא דפרק שמי הלחם (מנחות דף צב,). דאם סידר מערכת לחם הפנים שמים של שצב שצב וי[אמר רצין רואין את העליונות כאילו אינן וי]ואם צעינן ונתת על המערכת לצונה מאי על צסמוך ורבי לטעמיה דאמר על צסמוך[ן וגבי ציזי לצונה טעמא נמי כיון דמשמע על צסמוך אמרינן דהאי על נמי לכתחילה צסמוך קאמר חדא שלא יפרוס הלחם ועוד וי]דכי יהיב[צסמוך וי]הוין[דרך כבוד טפי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש צרוך הוא דאמרינן צכל המנחות צאות מנה (שם סג.) גבי כצשי עגרת דכתיב והניף הכהן אותם על לחם הציכורים יכול יניח כצשים על גבי לחם תלמוד לומר על שמי כצשים אי על שמי כצשים יכול לחם על גבי כצשים תלמוד לומר על לחם הציכורים וכו' ר' חכינאי אומר מניח הלחם בין שמי יריכותיהם של כצשים ומניף ונמצא מקיים שני מקראות הללו אמר רבי לפני מלך צ"ו אין עושין [כן] לפני ממ"ה עושין כן אלל מניח זה צלד זה ומניף והא צעינן על אמר רב חסדא לרב המנונא ואמרי לה רב המנונא לרב חסדא רבי לטעמיה דתניא וכו':

וענו כל העם ואמרו אמן אלו ואלו היו עונין אחר הצרכות והקללות אמן הא כיצד בשעה שהיו אומרים צרכות היו עונין אחר הצרכות אמן ת"ל ופלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש דפליגי צפרק התודה (שם דף עח.) השוחט את התודה לפניס ולחמה חוץ לחומה וכן צפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג:) השוחט הפסח על החמץ לא שייכא להכא ונראה לר"י דרבי מודה נמי דכל על לכתחלה ולמלוה על ממש ושאיני הכא דגזירת הכתוב היא וכדפרישית וצדיעצד מכשר על צסמוך דומיא דהאיא דפרק שמי הלחם (מנחות דף צב,). דאם סידר מערכת לחם הפנים שמים של שצב שצב וי[אמר רצין רואין את העליונות כאילו אינן וי]ואם צעינן ונתת על המערכת לצונה מאי על צסמוך ורבי לטעמיה דאמר על צסמוך[ן וגבי ציזי לצונה טעמא נמי כיון דמשמע על צסמוך אמרינן דהאי על נמי לכתחילה צסמוך קאמר חדא שלא יפרוס הלחם ועוד וי]דכי יהיב[צסמוך וי]הוין[דרך כבוד טפי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש צרוך הוא דאמרינן צכל המנחות צאות מנה (שם סג.) גבי כצשי עגרת דכתיב והניף הכהן אותם על לחם הציכורים יכול יניח כצשים על גבי לחם תלמוד לומר על שמי כצשים אי על שמי כצשים יכול לחם על גבי כצשים תלמוד לומר על לחם הציכורים וכו' ר' חכינאי אומר מניח הלחם בין שמי יריכותיהם של כצשים ומניף ונמצא מקיים שני מקראות הללו אמר רבי לפני מלך צ"ו אין עושין [כן] לפני ממ"ה עושין כן אלל מניח זה צלד זה ומניף והא צעינן על אמר רב חסדא לרב המנונא ואמרי לה רב המנונא לרב חסדא רבי לטעמיה דתניא וכו':

רבי

1. שם צנימן צעיר רדם שרי יהודה רגמתם שרי ובלין שרי נפתלי תהלים סח כח

2. לבנימן אמר ידיר וי ישכן לבטח עליו חפף עליו כל היום ובין כתפיו דברים לג יב שכן: 3. סבבני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל ויהודה עד רך עם אל ונעם קדושים צאמן:

הושע יב א

4. הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש:

תהלים סט ב
5. אל תשפטני שבילת מים ואל תבלעני מצולה ואל תאטר עלי באר פיה: תהלים סט טו
6. ויאמר יי אל משה מה תצטק אלי דבר אל בני ישראל וישעה:

שמות יד טו

7. היתה יהודה לקדשו

ישראל ממשולותיו:

תהלים קיד ב
8. אלה יעמדו לצרך את העם על הר גרזים בעברכם את הירדן שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן:

דברים כו יב

9. ונתת על המערכת לבנה וזה היתה ללחם

לאזכרה אשה לך:

ויקרא כו ז

10. ושמתי שם את ארון

העדות וסבת על הארץ

את הפרכת: שמות מ ג